

Cincér

A TÁPIÓ-VIDÉK EZER ARCA

tartalom

LÁTOGASSON EL...
...Budapest föld
alatti világába

PROGRAMAJÁNLÓ

INTERJÚ
Dr. Deák Balázssal

AKTUÁLIS
A Tápió-vidék ezer arca

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

Kiadja: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
Felelős kiadó: Fűri András igazgató
Budapest, 2015
Szerkesztő: Előd Réka, Lichter Katalin
Címlapon: fekete kökörccsin, fotó: Bajor Zoltán
További fotók készítői: Antalicz Csaba, Bajor Zoltán,
H. Kolláth Mária, Halász Antal, Kiss Attila, Kunisch
Gyöngyvér, Pelsőczy Csaba, Vidra Tamás
Kiadvány- és rejtvényt szerkesztés: Kiss Maja
Nyomdai kivitelezés: MAM Tanácsadó Kft.

A lapszám megjelenését a „Szárzgyepek megőrzése
Közép-Magyarországon” című (LIFE12 NAT/HU/001028)
LIFE+ program támogatta.

Ingyenes terjesztésű kiadvány, mely környezetbarát,
újrahasznosított papírra készült.

Látogasson el ...

... BUDAPEST FÖLD ALATTI VILÁGÁBA

Budapest lakói közül vajon hányan tudják, hogy milyen szövevényes járatok, kusza labirintusok rejtőznek lakhelyünk alatt? A sűrűn beépített budai hegyek alatt a barlangkutatók számtalan helyszínen szakadatlanul, szélsőséges körülmények között kutatnak új, eddig ismeretlen járatok után. Jelenlegi ismereteink szerint a Budai-hegység rejtli Magyarország leghosszabb, fokozottan védett barlangját, a több mint 30 km hosszú **Pál-völgyi-barlangrendszer**. A Pál-völgyi-barlangban a látogatók megérezhetik a mélyben húzódó járatok titokzatosságát és betekintést nyerhetnek az egyedi formakincsek és ásványok lenyűgöző szépségeibe. A tekeredő járatokban könnyű elveszíteni a tájékozódást: először nagy termekben csodálhatjuk a cseppkőképződményeket, egy kanyar után már szűk hasadékban haladunk mélyen a hegy gyomrában és a következő pillanatban meredek lépcsőkön, majd keskeny létrákon kapaszkodunk felfelé, ahonnan azután szédítően mély aknába pillanthatunk le. A túra végén meglepődve lépünk ki a kőfejtőbe vezető kijáraton, és közben csak találgatni tudjuk, hogyan is kerülünk ide, és a nagyon tiszta párás levegő után élvezettel szippanthatjuk be újra a természetből áradó illatokat.

A Pál-völgyi-barlangtól indulva egy könnyed sétával elérhetjük a közeli, szintén kiépített **Szemlő-hegyi-barlangot**, mely keletkezése szerint nem, de formakincsét tekintve jelentősen eltér az előzőtől. Kőrözsákkal, karfiolokkal, borsókövekkel és gipszkiválásokkal gazdagon borított járatai felejthetlenné teszik a látogatást. A klimatológiai vizsgálatok igazolták, hogy a barlang magas páratartalmú, negatív ionokban gazdag, pormentes és csíramentes levegője kedvező hatású az egyes légúti betegségekben szenvedők gyógykezelésében.

Aki ennél kalandosabb túrára vágyik, lehetősége van kipróbálni magát a földalatti világban kivilágítás és kiépített járdák nélkül is. A **Mátyás-hegyi-barlangban** (mely szintén a Pál-völgyi-barlangrendszer része) képzett túravezetők segítségével és profi barlangász felszerelésben (sisak, lámpa, overall) kúszhat-mászhat a labirintusszerű járatokban.

A túrákkal kapcsolatos részletes információk megtalálhatóak a www.dunaiopoly.hu honlapon a bemutatóhelyek menüpont alatt.

December

Január

December 4-6. péntek-vasárnap, 10.30-15.30, óránként**Budapest, Szemlő-hegyi-barlang****Barlangi Mikulás Program**

A Mikulás kötélén ereszkedik le a barlang falán, és névre szóló ajándékokat ad a gyerekeknek

☀ 2900 Ft/fő 📍 Balázs Andrea, 06 1 325 6001

December 5. és 19. szombat, 11.00 és 14.00 óra, Királyrét**Családi nap Királyréten**

Találkozás az Erdei Mikulással, advent, karácsony az erdőben.

Előzetes bejelentkezés szükséges.

☀ 1500 Ft/család (amely a kiállítás belépődíját is tartalmazza)

📍 Takáts Margit, 06 27 585 625, kiralyret@dinpig.hu

December 5. szombat, 9.00-12.00 óra, Dinnyés, Dinnyési-Fertő**Mit hoz a madarak Mikulása?**

Ebben az időszakban már valamennyi madárfaj etetését elkezdhetjük. Mit tehetünk még a madarakért, és mit kapunk mi a madaraktól? Mindez a mai nap meglepetése.

☀ 750 és 500 Ft/fő. 📍 Fenyvesi László, 06 30 663 4630

December 6. vasárnap, 9.00-11.00 óra, Pilisszentiván**A madarak Mikulása – Madárgyűrés és a Jági-tónál**

Télen a Jági-tónál, a kihelyezett madáretetőnél hatalmas a sürgősforgás. Ismerkedjünk meg együtt az etetők gyakori madaraival!

☀ 600, 400 Ft/fő. Diákcsoport (10 főtől): 250 Ft/fő.

📍 Becsei Katalin, 06 30 511 1802, szenasok@dinpig.hu

December 13. vasárnap, 9.30-17.00 óra, Királyrét**Vulkán túra kicsit másként: egyensúlyozás egy vulkán peremén**

Egész napos túra, szigorúan edzetteknek, kitartoáknak szakvezetéssel, helytörténeti és természeti érdekességekkel megfűszerezve.

Előzetes bejelentkezés szükséges!

☀ 1000 és 650 Ft/fő

📍 Sevcsik András, 06 30 238 0063, sevcsik.andras@dinpig.hu

December 18. péntek, 18.00-22.00 óra, Agostyán**Csillagos égbolt túra a téli napfordulón**

Felhőtlen égbolt esetén egyedülálló látványban lehet részünk Európa egyik legkisebb fényszennyezésű területén.

☀ 1000 és 650 Ft/fő. 📍 Czumpf Attila, 06 30 663 4651

Január 9. szombat, 9.00-12.00 óra, Dinnyés, Dinnyési-Fertő**Ragadozómadár-gyűrés és madáretetés Dinnyésen**

Ebben az időszakban sok téli vendég ragadozómadár figyelhető meg Dinnyésen. Az érdeklődők megismerkedhetnek különböző ragadozómadár fogási módszerekkel.

☀ 750 és 500 Ft/fő 📍 Fenyvesi László, 06 30 663 4630

Január 9. és 23. szombat, 11.00 és 14.00 óra, Királyrét**Családi nap Királyréten – Tél az erdőben**

Indul az év! Tél az erdőben. Terepi séta, észtorna és kézműveskedés minden korosztálynak! Előzetes bejelentkezés szükséges.

☀ 2000 Ft/család (amely a kiállítás belépődíját is tartalmazza)

📍 Takáts Margit, 06 27 585 625, kiralyret@dinpig.hu

Január 9. szombat, 10.30-16.00 óra, Királyrét**Nyomunkban a hiúz**

A hegység legkiválóbb hiúzkatatójának segítségével próbát teszünk, és a Magas-Börzsöny eldugott zugaiban keressük a hiúz nyomait. Vagy ő a mienkét?

☀ 1000 és 650 Ft/fő 📍 Sevcsik András, 06 30 238 0063

Január 16. szombat, 9.00-15.00 óra, Tápióság**Téli dombok között – barangolás a Monor-Irsai-dombság löszvölgyeiben**

Túránk során érintjük a Tápió-vidék egyik legnagyobb vizes élőhelyeként számotartott Uri-halastavat, a hangulatos Gombai-patak völgyét és a 200 éves Török-hidat.

☀ 1000 és 650 Ft/fő 📍 Vidra Tamás, 06 30 663 4650

Január 23. szombat, 9.00-12.00 óra, Pilisszentiván**Téli madaraink az etető körül – Madárgyűrés a Jági-tónál**

Télen a Jági-tónál, a kihelyezett madáretetőnél hatalmas a sürgősforgás. Ismerkedjünk meg együtt az etetők gyakori madaraival!

☀ 600, 400 Ft/fő. Diákcsoport (10 főtől): 250 Ft/fő.

📍 Becsei Katalin, 06 30 511 1802, szenasok@dinpig.hu

Január 30. szombat, 9.00-15.00 óra, Gödöllő**Téli barangolás a gödöllői rengetegben**

Ismerjük meg az erdő téli arcát!

☀ 1000 és 650 Ft/fő 📍 Németh András, 06 30 236 8351

Január 30. szombat, 9.00-12.00 óra, Királyrét**Madárgyűrés Királyréten**

Madárgyűrés és madárvonulási érdekességek. A programot gyógynövényekből főzött teával fűszerezük.

☀ 1000 és 650 Ft/fő 📍 Sevcsik András, 06 30 238 0063

☀ Részvételi díj 📍 Kapcsolat, bejelentkezés

* sorrendben: teljes árú, kedvezményes és csoportos/családi részvételi díjak

Február

Február 6. és 20. szombat, 11.00 és 14.00 óra, Királyrét Családi nap Királyréten

Farsang az erdőben. Tél vége, tavasz kezdete? Terepi séta, észtorna és kézműveskedés minden korosztálynak!

☀ 2000 Ft/család (amely a kiállítás belépődíját is tartalmazza)

☞ Takáts Margit, 06 27 585 625, kiralyret@dinpig.hu

Február 6. szombat, 9.00-12.00 óra, Dinnyés Hogyan vadászik a sas a Dinnyési-fertőn?

A befagyott tavon különleges élményt nyújthat a sas zsákmány-szerzésének, valamint a sokféle téli madárvendégnek a megfigyelése, a nagy őrgébicstől a fenyőrigon keresztül a kékes réthéjáig.

☀ 750 és 500 Ft/fő

☞ Fenyvesi László, 06 30 663 4630, dinnyes@dinpig.hu

Február 13. szombat, 9.00-12.00 óra, Királyrét Madárgyűrés Királyréten

Királyréti etetőnk rengeteg madarat segít ki a téli ínséges időszakban. Lehetőséget kínálunk különböző madárfajok kézbeli tanulmányozására, a gyűrés, mint kutatási eszköz megismerésére.

☀ 600, 400 Ft/fő. Diákcsoport (10 főtől): 250 Ft/fő.

☞ Sevcsik András, +36 30 2380 063, sevcsik.andras@dinpig.hu

Február 20. szombat, 9.00-12.00 óra, Dinnyés Sasles és varsababa készítés a Madárdal tanösvényen

A közelben költő réti sas pár már a fészket tatarozza.

Más nádi madarak még Afrikában vannak, nekik biztonságos fészkelőhelyet készítünk, melynek varsababa a neve.

☀ 750 és 500 Ft/fő

☞ Fenyvesi László, 06 30 663 4630, dinnyes@dinpig.hu

Február 27. szombat, 10.30-15.30 óra, Királyrét Nyomunkban a hiúz

A hegység legkiválóbb hiúzkutatójának segítségével próbát teszünk, és a Magas-Börzsöny eldugott zugaiban keressük a nyomokat...

☀ 1000 és 650 Ft/fő

☞ Sevcsik András, +36 30 2380 063, sevcsik.andras@dinpig.hu

Február 27. szombat, 11.00-15.00 óra, Nagykovácsi Kikeletti séta az erdőben

Sok növény még álmosan pihen, azonban a mohák – túránk főszereplői – ekkor a legszebbek. Túránk során a Sisakvirág tanösvény útvonalát járjuk be, s felsétálunk a Budai-hegység legmagasabb pontján, a Nagy-Kopaszon álló Csergezán Pál-kilátóba is. ☀ 1000 és 650 Ft/fő

☞ Becsei Katalin, 06 30 511 1802, szenasok@dinpig.hu

Március 5-6, szombat, vasárnap 11.00-14.00 óra, Sas-hegy Kikelet a Sas-hegyen

Melyek is a tavasz első virágai a Sas-hegyen? A túra keretén belül, a hozzánk látogató vendégeket elkalauzoljuk a téli álmából ébredő Sas-hegy jellegzetes kikeletti növényeinek világába.

☀ 950, 750 és 650 Ft/fő

☞ Kremnicsán János, 06 30 408 4370, sashegy@dinpig.hu

Március 6. vasárnap és 19. szombat 11.00-13.00, 14.00-16.00 óra, Királyrét

Családi nap Királyréten

A hóvirágok nyomában; Sándor, József, Benedek, zsákban hoznak meleget. Tematikus napjaink mindig más és más témával várják a szülőket, nagyszülőket, keresztszülőket és a hozzájuk tartozó gyermekeket Királyréten.

☀ 2000 Ft/család (amely a kiállítás belépődíját is tartalmazza)

☞ Takáts Margit, 06 27 585 625, kiralyret@dinpig.hu

Március 12. szombat, 9.00-14.00 óra, Tura, Galga-híd Egyhajúvirág túra

Az elmúlt években bejárattott, a Turai-legelő fokozottan védett természeti értékét bemutató túrát továbbgondoltuk.

☀ 750 és 500 Ft/fő ☞ Németh András, 06 30 236 8351

Március 19. szombat 9.00-12.00 óra, Dinnyés József-napi gólyavárás és vízimadár túra

József napján már rendszerint megjönnek az első gólyák. Ha még várni kell rájuk, akkor a magas eget fürkesszük a kedvükért.

☀ 750 és 500 Ft/fő ☞ Fenyvesi László, 06 30 663 4630

Március 19. szombat, 9.00-16.00 óra, Farnos Békamentő – Gólyaváró Családi Nap

Ha március, akkor farmosi békamentés! A részvételi díj ingyenes, de egyes programok a helyszínen megvásárolt támogatójeggyel vehetők igénybe.

☞ Kovács Zsuzsanna, 06 30 373 0957, kovacszs@dinpi.hu

Március 19. szombat, 10.00-14.00 óra, Pilisszentiván Víz Világnapja – A Jági-tó lakói

☀ 750 és 500 Ft/fő. ☞ Becsei Katalin, 06 30 511 1802

További információ:
www.dunaiopoly.hu

A programok változtatásának jogát fenntartjuk.

“Figyelmet kell fordítani arra is, hogy a nagyközönség számára is bemutassuk a természetvédelem munkáját és azt, hogy az egyes természetvédelmi programok hogyan járulnak hozzá a társadalom jólétéhez.”

Dr. Deák Balázs

a Zsálya Környezet- és Természetvédelmi Egyesület elnöke

Miért fontosak az európai természetvédelem számára a Kárpát-medence gyepterületei?

A Kárpát-medencében – Nyugat Európa sok országával elentétben – nagy kiterjedésben maradtak fenn jó természetességű gyepterületek. Ezek a gyepek seregnyi védett és fokozottan védett faj számára nyújtanak élőhelyet. A gyepek fontos szerepet játszanak a mezőgazdaságban is, és számos olyan ökoszisztéma szolgáltatást nyújtanak (talaj- és vízbázisok védelme, a levegőminőség javítása), amelyek nélkül az emberiség életszínvonala minden bizonnyal jelentősen romlana. A Kárpát-medence sok olyan gyepi közösséget őriz, amelyek csak itt fordulnak elő. Ilyenek például az európai természetvédelem alappilléreül szolgáló Élőhely Direktívában is felsorolt élőhelyek, mint a Pannon szikések vagy a Pannon lejtősztyepek.

Melyek hazánk legveszélyeztetettebb gyepes élőhelyei?

Az egyre intenzívebbé váló tájhasználat miatt valamilyen szinten minden gyepes élőhely veszélyeztetett. A legfőbb veszélyeztető tényezők a beszántás, a beépítés, a helytelen használat, az átgondolatlan vízrendezések és az erdősítés.

Korunk nagy problémája továbbá az invazív fajok (például az akác, bálványfa és a selyemkóró) terjedése, amelyek nagy mértékben átalakítják a természetes élőhelyek szerkezetét, és akár rövid távon is a gyepi fajok visszaszorulását okozzák. Fenti szempontokat figyelembe véve a legveszélyeztetettebb gyepi élőhelyek között vannak a kékperjés láprétek, a hegyi rétek és a löszgyepek.

A hamarosan újrainduló agrárkörnyezetvédelmi programok miként tudják elősegíteni fajgazdag gyepeink megőrzését?

Az agrárkörnyezetvédelmi programok támogatást nyújtanak azon gazdálkodók számára, akik vállalják, hogy a gazdálkodásuk során a természet- és környezetvédelmi szempontokat is figyelembe veszik. Így támogatást kaphatnak például a tűzok élőhelyeként szolgáló gyeppek megfelelő kezelésére, de akár új gyepterületek létrehozására is.

Mik a közeljövő legfontosabb feladatai?

A természetvédelem legfontosabb feladata az, hogy megőrizze és megfelelő kezeléssel (legeltetés, kaszálás biztosítása, vagy az inváziós fajok visszaszorítása) fenntartsa a meglévő természetközeli gyeppek állományait, megakadályozza azok területének további csökkenését. Számos esetben – különösen intenzíven használt kultúrtájokban – szükség lehet új élőhelyek létrehozására is, amelyek táplálkozó- vagy költőhelyként szolgálhatnak a gyepi fajoknak, vagy védősávként szolgálhatnak a megmaradt természetes élőhelyek számára. A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság területén a 2013-ban indult „Szárzgyepek megőrzése Közép-Magyarországon” című LIFE+ projekt a fentiekben leírt feladatok megoldását tűzte ki célul. Figyelmet kell fordítani arra is, hogy a nagyközönség számára is bemutassuk a természetvédelem munkáját és azt, hogy az egyes természetvédelmi programok hogyan járulnak hozzá a társadalom jólétéhez. Például, ha a települések környezetében nagy területen maradnak fenn természetes gyeppek, akkor javulhat a településen a levegő és a felszíni vizek minősége.

Őszi kikerics a Tápióságon

SZÁRAZGYEPEK ÉLŐVILÁGÁNAK VÉDELME

A Natura 2000 területeken található gyepterületek a több évszázados tájhasználat következtében alakultak ki, jelenkori kiterjedésüket az egykori erdők eltűnésének, majd a későbbi legeltetési állattartás hatásának köszönhetjük. Védelmük csak a természetvédelmi szakemberek és a területen élők és gazdálkodók együttműködésével valósítható meg. Ezen érintettek kölcsönös együttműködésének ösztönzését, valamint három kiemelt jelentőségű, ritka és veszélyeztetett szárazgyep élőhelytípus természetességi állapotának helyreállítását, megóvását és javítását célozza egy 2013-ban indult, a LIFE+ Nature programból támogatott, a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság működési területén megvalósuló ötéves pályázat. A természetvédelmi munkák mintegy 650 hektárnyi Natura 2000 területet érintenek, kilenc helyszínen.

A „szárazgyepek” összefoglaló megnevezés, sokféle különböző vegetációtípust foglal magában: löszön, homokon, szikes talajokon, illetve sziklás felszíneken kialakult gyepterületek tartoznak ide. Ezen gyepekben nagy számban maradtak fenn hazánk védett bennszülött és reliktum-fajai. E gyepek legfőbb veszélyeztető tényezői az özönfajok terjeszkedése, a becserjésedés, beerdősülés, az illegális emberi

tevékenységek (homokkitermelés, hulladéklerakás, technikai sportok), valamint a nem megfelelő hasznosítás, a művelési ág megváltoztatása, vagy éppen a hasznosítás, kezelés hiánya.

A „Szárazgyepek megőrzése Közép-Magyarországon” című projekt (LIFE12 NAT/HU/001028) során a gyepterületek özönfajoktól történő megtisztítása, a terjeszkedő cserjések visszaszorítása, a hulladékelszállítás és a gépjárművek bejutásának megakadályozása zajlik. Ezzel párhuzamosan a kezelések, a gyeprekonstrukciós beavatkozások és a gyepek regenerációjának vizsgálata történik botanikusok és zoológusok segítségével. A projekt során nagy hangsúly kerül a területeken gazdálkodóknak és a környéken élőknek a tájékoztatására, bevonására, ezzel is megalapozva a későbbiekben a természetvédelmi szempontból legelőnyösebb használatot, ezáltal a gyepek hosszú távú fennmaradását.

Bővebb tájékoztatás a projektről, a területeken folyó természetvédelmi munkákról a www.dunaiopoly.hu honlapon olvasható.

Schrett Andrea
pályázati szakmai ügyintéző

Az Európai Unió valamennyi tagországában felmérték, melyek a különösen értékes élőhelyek és fajok, és ezek a területek Natura 2000 minősítést kaptak. Az EU pénzügyi forrást biztosít a természeti értékek megőrzéséhez a LIFE-Nature alapból. A „Szárazgyepek megőrzése Közép-Magyarországon” című LIFE+ projekt területei a Natura 2000 hálózat részei, ezért volt lehetséges, hogy védelmükre pályázatot nyújtsunk be.

AHOL A KÖZÉPHEGYSÉG AZ ALFÖLDDDEL TALÁLKOZIK: A TÁPIÓSÁGI FÖLDVÁR

*hengeresfészű
peremisz*

Budapesttől délkeletre, a Gödöllői-dombság folytatásában szelíd dombok húzódnak, mélyen benyúlva az Alföld síkjába. Hazánk egyik legszebb löszvidéke ez, melyet a geográfusok Monor-Irsai-dombságnak hívnak. A széles, szántókkal borított háta között zezugos völgyek futnak, melyekben kicsiny falvak húzódnak meg. Ilyen a kastélymaradványairól nevezetes Gomba, a kopjafás temetőt rejtő Pánd, vagy a földváráról híres Tápióság. Utóbbi elnevezést sokan tévesen a Tápióvidék szinonimjaként használják, holott ez a környék egyik leghangulatosabb településének a neve.

Tápióság fekvése igazán különleges, hiszen a falu északi, homokbuckákkal tarkított fele az Alföldhöz, míg déli, magasabb része már az Északi-középhegységhez tartozik. Itt már évezredekkel ezelőtt megvolt minden, ami az ember tartós megtelepedéséhez kellett: halban gazdag vizek, kövér fűvű rétek, jó minőségű szántók. És ami az akkori zord időkben nagyon fontos volt, meredek lejtőkkel határolt, jól védhető dombhátak. Itt épültek fel vidékünk első nagyobb települései, a bronzkori földvárak.

Ezek közül is az egyik legimpozánsabb megjelenésű, a Tápióságtól északnyugatra emelkedő Földvár, vagy, ahogy a helyiek hívják: Czimbál-rét. A több ezer éves erődítményre már csak az Alsó-Tápió árteréből kiemelkedő, meredek löszoldal tetején húzódó sekély árok és a mellette látható alacsony sánc utal. Na meg persze az eke által kiforgatott ezernyi ókori cserépdarab, melyek között leggyakrabban különböző agyagedények darabjaira bukkanhat a kíváncsi érdeklődő.

Kultúrtörténeti jelentőségén túl természetvédelmi szempontból is kitüntetett szerepe van a Földvárnak. Fajgazdag löszgyepében olyan ritka és védett növényfajok tenyésznek, mint a hengeresfészű peremisz, bugás hagyma, vagy az ország egyik legritkább lösznövényeként számon tartott szennyes ínfű. Állatvilágának feltűnő képviselői a színpompás gyurgyalagok, melyek rövid, négy hónapos itt tartó-

kodásuk alatt az egyik régi, de nemrég felújított löszfalban nevelgetik fiókáikat. Jellegzetes, pirregő hangjuk ma már elválaszthatatlan a terület hangulatától.

Sajnos napjainkban a tápiósági Földvárra számos, jórészt ember által előidézett veszély leselkedik. Ilyen a szomszédos szántók irányából bemosódó nagy mennyiségű műtrágya- és vegyszermaradvány, ami az értékes növényzet lassú átalakulását, gyomosodását idézi elő. Hasonlóan súlyos probléma a korábban oly jellemző legeltetés megszűnése, melynek eredményeként a cserjefajok látványos előretörése figyelhető meg. Igazgatóságunk a „Szárazgyepek megőrzése Közép-Magyarországon” című LIFE+ pályázat keretében próbálja ezeket a negatív folyamatokat megállítani. Ebben az évben megtörtént egy hektárnyi szántódarab visszagyepesítése, illetve jövőre indul a terület egészét érintő gépi és kézi cserjeirtás. A szemléletformálás részeként felújításra kerül az immár tíz éves Gólyahír tanösvény, melynek egyik állomása a Földvár legmagasabb pontján helyezkedik el.

*Fajgazdag löszgyep a
Földvár tetején*

SZENNYES ÍNFŰ

(Ajuga laxmannii)

A kelet-európai puszták hírnöke hazánkban ez a szép, ajakosok családjába tartozó növény. Gyapjasan bozontos szárán a levélhónalji, szennyesfehér, olykor piszkos lilás színű virágai alulról felfelé haladva nyílnak ki a nyár eleji időszakban. Lőszpuszták, pusztai cserjések, száraz tölgyesek melegkori maradványfaja, mely az ország három, jól körülhatárolt térségében fordul elő: a Dunántúlon a Bakony keleti részétől a Mecsekig, az Északi-középhegység legdélebbi nyúlványaként számon tartott Monor-Irsai-dombságban, valamint a Tiszántúl déli részén.

A Monor-Irsai-dombság területén az 1950-es években fedezte fel több előfordulását a század egyik legnagyobb botanikusa, Zólyomi Bálint. A lősnövényzet vizsgálata során számos jelentős állományát is megtalálta Pánd, Káva és Tápióság határában. Ekkor készült feljegyzései, terepi naplói azonban a feledés homályába merültek. 40 évvel később botanikai felméréseket végző egyetemisták találták meg újra népes populációit a káva Várhegyen, az albertirsai Hársas-völgyben, valamint a tápiósági Földváron. Igazgatóságunk kiemelt feladatuként kezeli a faj védelmét, ennek keretében ötévente teljes körű állománybecsléseket végez élőhelyein. Ennek során derült ki, hogy a tápiósági Földváron élő mintegy 6000 töves állománya országos szinten is a legnagyobbak közé tartozik.

Védett, pénzben kifejezett értéke 10 000 Ft.

Vidra Tamás
természetvédelmi tájgazdász

A Tápió-vidék egyik legritkább homoki növénye, a homoki csüdfű

AHOL EGYKOR BAKÁK JÁRTÁK A HOMOKBUCKÁKAT – homoki élőhelyek Szentmártonkáta határában

Ha valaki május végén vonatra ül a Keleti-pályaudvaron és leutazik Szolnokra, az ablakból nézelődve bő egy óra alatt ízelítőt kaphat a Tápió-vidéki táj sokszínűségéből. Ártéri ligeteket, lápréteket, nádasokat, szikes legelőket hagy el a robogó vonat. Különösen megkapó ilyenkor a Tápiószecső és Szentmártonkáta között húzódó homokdombok hullámzó árvalányhaj tengere. Pedig néhány évtizede még katonák taposták a buckák oldalát, ugyanis a közeli laktanya gyakorlótere volt a terület. Szerencsére akkoriban is csak kézi-fegyverek kerepelését lehetett hallani, tankok, ágyúk nem igen jártak erre felé. Néhány, ma már alig észrevehető lövészgödörön, lövészárkon kívül a katonai hasznosítás inkább elősegítette a természeti értékek védelmét, hiszen a civil forgalom elől el volt zárva a terület.

A rendszerváltást követően az egyenruhások elvonultak, helyüket a terepmotorosok, illegális homokbányászok, fatolvajok, szemetelők vették át. Néhány év alatt többet romlott a terület állapota, mint a korábbi évtizedekben együttvéve. Változást a Natura 2000 területek 2004-es kihirdetése, majd a terület természetvédelmi vagyongazdálkodásba vétele hozott. Igazgatóságunk, immár a terület új gazdájaként próbálta védeni a még mindig roppant gazdag és sokszínű élővilágot. Elszállítottunk mintegy 150 köbméter szemetet, lezártuk az engedély nélküli utakat, őrszolgálati akciókat szerveztünk.

Sajnos a szűkös anyagi lehetőségek nem tették lehetővé a terület legnagyobb ökológiai problémájának a felszámolását. Hasonlóan hazánk más homoki élőhelyeihez, itt is megállíthatatlanul terjednek az invazív, tájidegen özönö-

vények. Különösen a fehér akác és a szíriai selyemkóró foglalt el már nagy területeket a fajgazdag, magyar csenkesz uralta homoki gyepekből. Így fokozatosan szűkül olyan védett fajok élettere, mint a kései szegfű, homoki vértő, báránypirosító, vagy a kifejezetten ritka homoki csüdfű. Igen értékes a terület állatvilága, melyet a szintén védett pusztai hangyaleső, buckabagoly (ez egy gyönyörű éjjeli lepke), vagy a homoki gyík nagyszámú előfordulása bizonyít.

A most zajló „Szárazgyepek megőrzése Közép-Magyarországon” című LIFE+ projekt keretében Igazgatóságunk legfontosabb célja a terület teljes körű invazívmentesítése, az állandóan újratermelő szeméthalmok felszámolása és a terület sorompókkal történő lezárása. Utóbbival kapcsolatos friss hír, hogy az alig néhány hete kihelyezett egyik új, lebetonozott, több mázsás sorompót ismeretlenek már el is tulajdonították...

*Vidra Tamás
természetvédelmi tájegységvezető*

Ma már gyakorinak számító védett egyenesszárnyú, a sisakos sáska

A FARMOSI BÉKAMENTÉS ELSŐ ÉVTIZEDE

Háromszázhuszonhatezer-kettőszázhetvenkettő. Ennyi védett kétéltűt mentettünk meg az elmúlt évtizedben Farmoson, illetve néhány tízezerrel többet, hiszen az első egy-két évben még nem számoltunk ilyen lelkesen. Vajon mennyi ebihalnak tiszteletbeli keresztzülei a békamentés résztvevői?

Jövőre már több mint 10 éves rutinnal állítjuk a terelőhálókat, ássuk le a vödörccsapdákat, ha újra jön a tavasz. Mert a békák a tavasszal együtt jönnek jövőre is, így tesznek már évezredek óta, ez a természet rendje. Vajon következik-e ebből, hogy a természetvédelem rendje pedig a békaterelő-kerítés állítása? Vagy inkább csak a trendje? Bízunk benne, hogy egyre trendibb dolog lesz a természetet védeni. Ezt bizonyítja, hogy több tucatnyi oktatási intézmény, sok száz gyermek és lélekben örökifjú felnőtt jár hozzánk évről évre. Néha a széllel, esővel dacolva, de talán többször a napsütésben fürdőzve, napi rutinnal járja végig a vödörket a csapat. Számolják, pakolják a békákat és cipelik át őket a túloldalra, a mocsárhoz.

De közben fejünkben ott motoszkál a kérdés: mi lesz jövőre? Ahogy már írtam, vonuló békák biztosan, és talán azzal sem vállalom nagy kockázatot, hogyha kijelentem, békamentés és békamentők is lesznek. De mi lesz később? Lesz-e nagykorú a békamentés a jelenlegi módon? Lesz-e kézben fogva

milliomodik megmentett ásóbéka? Ezen kérdésekre úgy gondolom, nemleges a válasz. És nem azért, mert elfogy a lelkesedés, hanem mert bízunk benne, lassacskán célegyesbe érnek az Igazgatóság nagyratörő tervei: Dinnyést és Hontot követően Farmoson is megépülhet az a rendszer, amivel a főutat a jövőben biztonságosan keresztelhetik az állatok. Igaz, egy állandó terelőrendszerrel elvész a közös tavaszi békamentés öröme, de aki az őszi esők megérkezésének egy estéjén járt már a 311-es úton, az érti, szükség van arra, hogy ne csak a tavaszi szezonban óvjuk meg a békákat. Pusztán matematikailag nagyobb segítség a tavaszi vonulás békáinak megmentése (hisz akkor egyúttal a jövő generációkat is megmentjük), de az őszi pusztítás sem túl örömteli látvány. Nem is beszélve arról, főútfajkon messze nem csak a kétéltűek kerülnek bajba, rengeteg egyéb állat is elpusztul, hónapról hónapra... Egy jól kiépített terelőrendszer segíthet a többi állatnak is.

És mi lesz egy évtized múlva a békamentőkkel? Jó kérdés. Talán keresnek másik helyet (sajnos van még bőven), vagy keresnek másik feladatot (az is akad jócskán). Az biztos, feladat nélkül nem maradnak, hisz messze vagyunk még attól, hogy ne kelljen megvédeni önmagunktól a természetet, és ez által fondorlatos módon önmagunkat.

2015-ben – hagyományteremtő jelleggel – elsőként rendeztük meg Békamentő-Gólyaváró Családi Napunkat Farmoson. Több mint 400 résztvevő tapasztalhatta meg a békamentés nehézségeit és örömeit, de a sok-sok béka mellett volt itt békás bögre, kürtöskalács, mocsári csónakázás, madárgyűrűzés, tanösvénytúra, játékok és jó kis baráti beszélgetések is. Találkozunk jövőre is! Várunk mindenkit 2016 március 19-én a II. Békamentő-Gólyaváró Családi Napunkra!

Németh András, természetvédelmi örkerületvezető

Az elmúlt években a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, a Tápió-vidék Természeti Értékeiért Közalapítvány, illetve a helyi önkormányzatok beruházásában, sokszor együttműködésében közel tucatnyi természetvédelmi tanösvény került átadásra. Ezzel a Tápió-vidék az ország tanösvényekkel egyik legsűrűbben ellátott térségévé vált.

TANÖSVÉNYEK A TÁPIÓ-VIDÉKEN

TÁPIÓSZENTMÁRTON-FARMOS - HAJTA TERMÉSZETISMERETI TÚRA

A számozott karókkal jelölt és vezetőkívülettel rendelkező mintegy 8 km-es túra a Hajta-patak menti élőhelyeket mutatja be.

Kísérőfüzet kapható: Tápió Közalapítványban illetve a Vízparti Élet Háza Oktató-központban.

FARMOS - KÉKBEGY TANÖSVÉNY

A farmosi Nagy-nádasban kialakított tanösvény, ami nem más, mint egy 220 méter hosszú pallósor a nádas közepén. A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság szakemberei tavasztól ősziig madárgyűjtést végeznek a területen, amit előzetes bejelentkezés alapján meg lehet tekinteni.

FARMOS - SÓVIRÁG TANÖSVÉNY

A község szélén, egykori vályogvető gödrök helyén alakították ki a Sóvirág tanösvényt, amely a szikesek különleges élővilágát mutatja be.

TÁPIÓSZENTMÁRTON - NŐSZIROM TANÖSVÉNY

A tanösvény a Tápió-vidékre jellemző homokbuckák, illetve láprétek élővilágát és a környező táj történetét mutatja be egy 700 méteres séta keretében.

Kísérőfüzet kapható: Tápió Közalapítványban illetve a Vízparti Élet Háza Oktató-központban.

GOMBA - HELYTÖRTÉNETI TÚRAÚTVONAL ÉS TERMÉSZETISMERETI TANÖSVÉNY

A Monor-Irsai-dombság völgyeiben megbújó hangulatos kis falu természeti és kultúrtörténeti értékeivel ismerkedhetnek meg a látogatók színes információs táblák segítségével, amelyek többsége sajnós felújításra szorul.

TÁPIÓGYÖRGYE - BÍBIC TANÖSVÉNY

A téglagyár egykori gödreiben kialakított tavak mellett álló madármegfigyelő toronytól indul a mintegy 5 km hosszú túraútvonal, amely gyalogosan, kerékpárral, vagy akár lovaskocsin is bejárható. Az útvonal érinti a Gulya-gyepet, ahol nyár végétől a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság szürkemarha gulyája legel.

TÁPIÓGYÖRGYE - FÜLEMÜLE TANÖSVÉNY

A Tápiógyörgye központjában lévő strandkertben került kialakításra a Fülemlé tanösvény, amely a gyakorlati madárvédelem eszközeivel, illetve a természetbarát gazdálkodás alapjaival ismerteti meg a látogatókat több tucat madárodú, illetve négy színes táblá segítségével.

TÁPIÓSÁG - GÓLYAHÍR TANÖSVÉNY

A tanösvény az öreg fák alkotta iskola-kertből indul, majd közel 7 km-en keresztül mutatja be a település épített és természeti értékeit. A tanösvényről kísérőfüzet is készült, ezen kívül minden állomáson nagyméretű színes táblák láthatók.

Kísérőfüzet kapható: hétköznap az iskola titkárságán (06 29 465 838).

TÁPIÓSZELE - FEHÉR GÓLYA TANÖSVÉNY

A számozott oszlopokkal jelölt és kísérőfüzettel is rendelkező tanösvény a Tápió partján álló Néprajzi Háztól indul és a tőle 2 km-re elterülő horgásztónál fejeződik be.

TÁPIÓSZELE - BOTANIKAI TANÖSVÉNY

Hazánk egyik legszebb kúriamúzeuma a Tápiószele központjához közel található Blaskovich Múzeum. Az ódon épületet idős fákból álló kert veszi körül, melynek természeti értékeit egy öt állomásból álló tanösvény mutatja be.

Információ és kísérőfüzet:

Blaskovich Múzeum
2766 Tápiószele, Múzeum u. 13.,
blaskovichmuzeum@pmmi.hu

TÁPIÓSZECSSŐ – ÜRGÉS TANÖSVÉNY

A Tápió-vidék legfiatalabb tanösvényét 2013-ban adta át az Önkormányzat. A tucatnyi színes táblával jelölt tanösvény az Égeres-legelő természeti értékeit mutatja be. Hossza 7,5 km, gyalogosan és kerékpárral is jól bejárható.

**TOVÁBBI
INFORMÁCIÓ,
TÚRAVEZETÉS:**

Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzet
Tápió Közalapítvány

Vízparti Élet Háza Oktatóközpont

06 30 663 4650, tapio@dinpig.hu, www.dunaipoly.hu
2711 Tápiószentmárton, Kossuth L. u. 3., 06 20 257 6670,
info@hajtapartja.hu, www.hajtapartja.hu
2765 Farnos, Árpád u. 2/a.

BEMUTATKOZIK A TÁPIÓ-VIDÉK TERMÉSZETI ÉRTÉKEIÉRT KÖZALAPÍTVÁNY

A Közalapítványt 1996-ban hozta létre a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület és Pest Megye Önkormányzata, hogy a Tápió-vidék természeti értékeinek feltárásával, megóvásával és megismertetésével kapcsolatos feladatokat segítse és bizonyos területeken ellássa. Az alapítás óta eltelt csaknem húsz év alatt számos sikeres programot valósított meg civil partnerei, a helyi pedagógusok és önkormányzatok valamint a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság segítségével.

A kezdeti években a Közalapítvány szakemberei főként a természeti értékek, értékes élőhelyek feltárásával foglalkoztak, szakmai alapot teremtve az 1998-ban létrehozott Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzet kijelölésének. A Közalapítvány alapításától kezdve kiemelten kezeli a környezet- és természetvédelmi szemléletformálás feladatait, a térség természeti értékeinek mind szélesebb körű megismertetését. E cél elérése érdekében számos kiadványt jelentetett meg (videofilm, turisztikai térkép, fali naptárak, tanösvény füzetek, a Tápiómente turistakaluzsa c. könyv), valamint tanösvényeket létesített több településen ill. közreműködött azok létrehozásában. Több vándorkiállítást szervezett és számos előadást tartott a helyi iskolákban, művelődési házakban.

A bemutatás terén hatalmas lépést jelentett a farmosi Vízparti Élet Háza Természetvédelmi Oktatóközpont létrehozása 2006-ban, mely egy helyen mutatja be a Tápió-vidék természeti értékeit. A ház állandó kiállítása a térség élőhelyeit mutatja be a Gödöllői-domvidéktől a farmosi szikesig egy óriási terepasztal mentén. Öt hatalmas akvári-

umban a Tápió jellemző halai élőben is megtekinthetők. A kiállítás mellett Farmos környéke bővelkedik tanösvényekben (Sóvirág, Kékbegy, Nőszirrom) és védett területekben, ahová terepi foglalkozások, kirándulások és hosszabb túrák is szervezhetők akár gyalogosan, akár lovaskocsival is. Sőt a farmosi gátórháznál működik a DINPI Madárgyűrűző és Vonuláskutató Állomása, amelyet előszeretettel tekintenek meg az Oktatóközpontba látogató csoportok. A ház megnyitása óta jelentősen fellendült a térségbe érkező turisták száma és ismertebbé vált a Tápió-vidék.

A másik nagy lépés a Tápiószentmártonhoz tartozó göbolyjárás ifjúsági szállás megépítése volt, mely lehetővé tette, hogy az ide látogató csoportok akár több napot is eltölthessenek a térségben. A szállás az alapítvány nyári táborainak és erdei iskolájának – a Hajta Partja Erdei Iskolának – ad otthont 2014 óta. A 30 fő elszállásolására alkalmas épület gazdag programlehetőségekkel várja az iskolai és egyéb kiránduló csoportokat egész évben. Látogatóink kedvükre válogathatnak hagyományos tábori ill. erdei iskolai programjainkból, de természetesen a szállást igénybe vehetik saját tervezésű programjaikkal is.

Ha többet szeretne megtudni alapítványunkról, oktatóközpontunkról, keresse fel honlapunkat:

www.hajtapartja.hu.

Látogasson el Ön is a Tápió-vidékre!

*Antalicz Csaba
alapítványi titkár*

Cincér Kázmér

1

2

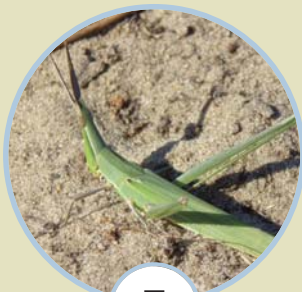
4

6

3

5

7

a) pusztai
b) sisakos
c) szennyes
d) bugás
e) kései
f) hengeresfészekű
g) homoki

k) sáska
l) hagyma
m) peremizs
n) csüdfü
o) hangyaleső
p) infü
r) szegfű

1

2

3

4

5

6

7

Összekeveredtek a Tápió-vidék szárazgyepjeinek jellegzetes fajait ábrázoló fotók, és a fajok nevei.

Párosítsátok a növények/állatok neveinek részeit, és keressétek meg a hozzájuk tartozó képeket!

Ha megvan a megoldás, küldd el e-mailben, neved és címed pontos feltüntetésével!

E-mail címünk: lichterk@dinpi.hu.
Beküldési határidő: 2016. március 31.

Előző számunk rejtvényének megfejtése:
A hód a „C” kapun bújik ki.
Holt fához köthető fajok: lepketapló, orrszarvúbogár lárvája, kékcinke, bükkfatapló, közép fakopáncs

KEDVEZMÉNYES BUSZBÉRLÉS!

A DINPI partneri megállapodást kötött az MB Travel Kft. személyszállítással foglalkozó céggel. Ennek keretében Budapestről **jelentős kedvezménnyel szállítanak csoportokat bemutatóhelyeinkre.** Buszos természetismereti kirándulásainkra kedvezményes csomagár vehető igénybe. Bővebben: www.mb-travel.hu
Email: mbtravel@mail.datanet.hu
Telefon: 06 1 350 0560

Hiúz Ház - Erdei Iskola és Látogatóközpont Királyréten

Minősített erdei iskolánkban iskolai és óvodai csoportoknak szállással egybekötött változatos programokat biztosítunk. A helyszínen interaktív kiállítás és tanösvény is várja az érdeklődőket.

Látogatható: egész évben.

Cím: 2624 Szokolya, Királyrét

Megközelítés: Kismarosról Erdei vasúttal vagy Volánbusszal Királyrétre

Információ: erdei iskola: Takáts Margit, 06 27 585 625; látogatóközpont: Sevcsik András, 06 30 238 0063

E-mail: kiralyret@dinpig.hu

www.dunaiopoly.hu

www.dunaiopoly.hu

Pilisi Ien Látogatóközpont

Kiállítás mutatja be a Szénások hegycsoport természeti értékeit. A Nagy-Szénás tanösvény bejárásához szakvezetés, a Jági tanösvény bejárásához szakvezetés és természetvizsgáló hátizsák igényelhető.

Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész évben.

Cím: 2084 Pilisszentiván, Bányász u. 17.

Megközelítés: Budapest Árpád hídtól távolsági busszal a pilisszentiváni polgármesteri hivatalig, onnan 3 perc gyalog.

Telefon: Becsei Katalin, 06 30 5111 802

E-mail: szenasok@dinpig.hu

www.dunaiopoly.hu

Kököröcsin Ház

Természetismereti programokat kínálunk iskolai csoportok, egyesületek, turistacsoportok számára.

Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész évben.

Cím: 2509 Esztergom Strázsahegy

Megközelítés: a 117. számú főút és az úgynevezett „Suzuki” út kereszteződésében.

Telefon: Dr. Jankainé Németh Szilvia, 06 30 663 4614 vagy 06 33 435 015, **E-mail:** esztergom@dinpig.hu

www.dunaiopoly.hu

Alcsúti Arborétum

Látogatható: szerdától vasárnapig, valamint munkaszüneti és ünnepnapokon, március 1-től szeptember 30-ig 10-18 óráig, október 1-től február 28-ig 10-16 óráig. Viharos időben az Arborétum zárva tart.

Telefon: 06 22 353 219

www.dunaiopoly.hu

Sas-hegyi Látogatóközpont

Látogatható: február 27-től november 1-ig; kedden, pénteken, szombaton és vasárnap 10-18 óráig Terepi vezetés szombaton és vasárnap 11-17 óráig óránként, kedden és pénteken igény szerint.

Cím: Bp. XI. ker., Tájék u. 26.

Telefon: Kremnicsán János, 06 30 408 4370

E-mail: sashegy@dinpig.hu

www.dunaipoly.hu

Pál-völgyi-barlang

Látogatható: egész évben, hétfő kivételével minden nap 10.00-16.00.

Cím: Bp. II. ker., Szépvölgyi út 162.

Telefon: 06 1 325 9505

E-mail: palvolgy@dinpig.hu

Szemlő-hegyi-barlang

Látogatható: egész évben, kedd kivételével minden nap 10.00-16.00.

Cím: Bp. II. ker., Pusztaszeri út 35.

Telefon: 06 1 325 6001

E-mail: szemlohegy@dinpig.hu

www.dunaipoly.hu

Ócsai Tájháza és Turján Háza

Látogatható: február 1-jétől november 30-ig, K-Szo. 9.00-16.00 óráig, vasárnap és ünnepnapokon 10.00-17.00 óráig.

Cím: Ócsa, Dr. Békési P. A. u. 4-6.

Telefon: Verbőczi Gyuláné, Erika 06 30 4943 368

E-mail: ocsaitajhaz@dinpig.hu

www.dunaipoly.hu

